ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA
VOL. XXXVII SECTIO H 2003

II. PRZEDSIĘBIORSTWO

Wprowadzenie autorskie

Tematyka artykułów drugiego bloku tematycznego, jaki zakreśliłem tytułem „Przedsiębiorstwo", wbrew pierwotnym moim obawom, co do trafności wyboru, układa się w logiczny ciąg problemów podjętych przez moich przyjaciół i kolegów.

Blok otwierają artykuły ukazujące zewnętrzne uwarunkowania funkcjonowania polskich przedsiębiorstw. W kolejności są prezentowane artykuły rozpatrujące funkcjonowanie przedsiębiorstw przez pryzmat metod i narzędzi zapewniających wzrost ich efektywności, a zatem i konkurencyjności. Wreszcie dwa artykuły zamykające ten blok prezentują funkcjonowanie przedsiębiorstw przez pryzmat wybranych elementów bankowości.

Funkcjonowanie przedsiębiorstw było zawsze w mojej działalności przedmiotem szczególnego zainteresowania. Rozpatrywałem je w aspekcie analizy ekonomicznej, efektywności funkcjonowania, procesów przepływu strumieni rzeczowych i informacyjnych, podstawowych komponentów logistyki. W procesie transformacji przywiązuję szczególne znaczenie do sytuacji ekonomicznej i finansowej przedsiębiorstwa, jako źródła jego rozwoju.

Mam zatem wielką satysfakcję, że autorzy artykułów przedstawili wiele interesujących problemów funkcjonowania przedsiębiorstw, zwłaszcza w obecnych warunkach polskiej gospodarki.

Treść tego bloku tematycznego rozpoczyna artykuł prof. dr hab. Zbigniewa Mikołajewicza z Uniwersytetu Opolskiego, mego kolegi z tego samego rocznika studiów na SGPiS. Przedstawił on w sposób syntetyczny zarówno sukcesy, jak też porażki polskiej transformacji systemowej. Jest to interesujący przyczynek do obiektywnego wyważenia skutków polskiej transformacji, odnotowania jej sukcesów, ale także porażek. W treść tego artykułu wpisuje się tematyka artykułów zawartych także w innych blokach tematycznych. Drugi artykuł przygotował prof. dr hab. Jan Szczepański profesor Szkoły Głównej Handlowej. Jak słusznie stwierdza, we współczesnym świecie procesy finansowe są wszechobecne, zarówno w życiu osób fizycznych, jak też jednostek gospodarujących

– przedsiębiorstw. Miałem to szczęście, że z prac prof. J. Szczepańskiego korzystałem obficie już na początku mojej drogi naukowej, gdyż jeszcze w latach 60. ubiegłego wieku opublikował On jedną ze swoich prac nt. finansowania środków obrotowych. Ja pisząc swoją pracę doktorską nt. kosztów zapasów nie mogłem nie skorzystać z książki traktującej o finansowaniu, a więc i o kosztach finansowania. Kolejne lata przyniosły wiele wspólnych działań, w tym w procesach reformowania gospodarki.

Prof. J. Szczepański dokonał w artykule pogłębionej charakterystyki narzędzi systemu finansowego i ich wpływu na gospodarkę przedsiębiorstwa. Jak zwykle w tekstach Profesora znajdujemy krytyczny osąd polityki finansowej, która nie zawsze potrafi wyważyć właściwe proporcje między potrzebami państwa a interesami przedsiębiorstw.

Kolejny artykuł dwu autorów prof. dr. hab. Jana Śliwy i dr. Sławomira Wymysłowskiego, pracowników naukowych Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Warszawskiego, to prezentacja czynników determinujących rozwój przedsiębiorstwa. Autorzy, jak przystało na znawców tego problemu, wskazują na wiodące czynniki leżące zwłaszcza w sferze mechanizmów finansowych, niedostatku kapitałów, wadliwego finansowania.

Z prof. J. Śliwą od wielu lat łączą mnie serdeczne i przyjacielskie stosunki. W czerwcu 1980 r. w jednym dniu odbieraliśmy w Belwederze dyplomy profesorskie, wiele wspólnych inicjatyw realizowaliśmy w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym.

Tekst dr. hab. profesora Piotra Karpusia, Dziekana Wydziału Ekonomicznego, tworzy właściwe odniesienie kolejnych artykułów traktujących o różnych problemach funkcjonowania przedsiębiorstwa. Profesor Piotr Karpuś przedstawił nowe, współczesne uwarunkowania funkcjonowania przedsiębiorstw. Stają się one wyzwaniem dla kształtowania wieloletniej strategii rozwoju przedsiębiorstwa. W treści znajdujemy rozwinięcie zarówno koncepcji strategii i jej narzędzi, jak i etapów budowy i wykorzystania w zarządzaniu. Ten interesujący przyczynek do kształtowania strategii przedsiębiorstwa tworzy pojemne ramy dla wielu tematów mających na celu wzrost efektywności działania przedsiębiorstw. Część z tych zagadnień znalazła się w tym bloku tematycznym.

Kolejnych kilka tekstów podejmuje ważną tematykę metod, narzędzi i sposobów wzrostu efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw. Prof. dr hab. Elżbieta Skrzypek, pracownik naukowy Wydziału Ekonomicznego UMCS, prezentuje w swoim tekście problematykę kosztów jakości. Prof. E. Skrzypek należy do znanych polskich specjalistów, zajmujących się od wielu lat ekonomiką jakości. Z satysfakcją odnotowuję, że w awansie naukowym prof. E. Skrzypek miałem swój mały udział, jako wielokrotny recenzent Jej dorobku naukowego.

Dr hab. Anna Skowronek-Mielczarek, profesor SGH przygotowała artykuł nt. controlingu w nowoczesnym zarządzaniu przedsiębiorstwem. Tekst ten

wyjaśnia zarówno istotę controlingu, jego narzędzia oraz konkretne warunki zastosowania w działalności przedsiębiorstw. Umiejętne wykorzystanie tego instrumentu w zarządzaniu operacyjnym i strategicznym jest ważnym składnikiem nowoczesnego zarządzania. Autorka w sposób interesujący rozwija wszystkie te zagadnienia.

Kolejne dwa referaty dotyczą rachunku kosztów przedsiębiorstwa. Dr hab. Henryk Ronek, dyrektor Instytutu Zarządzania i Marketingu UMCS przedstawił koncepcję projektowania rozwiązań rachunku kosztów, wskazując na zasadnicze rozwiązania, w tym także dotyczące nowoczesnych koncepcji w tym zakresie. Z kolei mgr Józef Marzec, autor licznych poradników z zakresu rachunku kosztów, przedstawił rolę i miejsce rachunku kosztów w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Nakładem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego ukazało się kilka jego interesujących, praktycznie użytecznych publikacji. Artykuł jest interesującą syntezą jego doświadczeń praktycznych i aktualnej wiedzy ekonomicznej w tym zakresie.

Problematykę płynności finansowej przedsiębiorstwa podjął w swoim artykule dr Janusz Narkiewicz, pracownik naukowy Wydziału Ekonomicznego UMCS. Tekst wyjaśnia istotę płynności, ukazuje jej związki ze strukturą kapitałowo-majątkową przedsiębiorstwa. Jest to interesujący przyczynek do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.

Blok tematyczny „Przedsiębiorstwo" zamykają cztery artykuły traktujące o problematyce bankowej. Dla przedsiębiorstw sektor bankowy jest szczególnie ważnym partnerem, źródłem pozyskiwania kapitałów zewnętrznych, uczestnikiem operacji pieniężnych itp. Profesor dr hab. Jerzy Węcławski związany z Wydziałem Ekonomicznym UMCS od początku jego funkcjonowania przedstawia współczesne tendencje rozwoju systemów bankowych zarówno w wymiarze globalnym, jak i krajowym. Czytelnik znajdzie wiele interesujących danych charakteryzujących potencjał tego sektora, jego miejsce w gospodarce, jak też wiodące tendencje rozwoju, które wywierają wielostronny wpływ na funkcjonowanie sektora przedsiębiorstw.

Dr hab. Marian Żukowski, profesor UMCS przedstawia problematykę ryzyka kredytowego rozpatrywaną z punktu widzenia banku komercyjnego. Aczkolwiek tematyka tego artykułu dotyczy klientów indywidualnych, to wiele ocen i wskazań prof. M. Żukowskiego można odnosić do jednostek gospodarujących – przedsiębiorstw.

Dr Stanisław Skrzypek, bankowiec o wieloletnim doświadczeniu, z którym od lat łączą mnie przyjacielskie stosunki, przedstawia stan i szanse wykorzystania kredytu bankowego jako instrumentu ożywienia gospodarki. Przytoczone w artykule informacje pozwalają Czytelnikowi na krytyczne spojrzenie na wykorzystanie tego instrumentu w działalności przedsiębiorstwa. Blok tematyczny II „Przedsiębiorstwo" zamyka artykuł dr. Jerzego Małkowskiego, Prezesa Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, pracownika sektora bankowego. Z dr. J. Małkowskim od ćwierć wieku łączą mnie

przyjacielskie stosunki. Pracowaliśmy wspólnie w wielu gremiach reformatorskich, tak w latach 80., jak i 90. ubiegłego wieku. Od wielu lat aktywnie działa on w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym. W swoim artykule podjął niezwykle ważny temat omawiając rolę banku, jako ważnego ogniwa otoczenia rynkowego przedsiębiorstw. Jego pełne rozpoznanie sytuacji przedsiębiorstw, a także praktyki bankowej pozwoliło mu na ukazanie wzajemnych relacji banku i przedsiębiorstwa w procesach gospodarczych.

Treść artykułów, które hasłowo przedstawiłem, układa się w logiczny ciąg problemów funkcjonowania współczesnych polskich przedsiębiorstw.

Block II. The enterprise

The subjects of the articles of the second thematic block, outlined in the title "The enterprise" seem to be arranged – contrary to my early fears as to the relevancy of the choice – in a logical chain of issues undertaken by my friends and colleagues.

The block is opened by the articles presenting the outer conditions of the functioning of the Polish enterprises. It presents the papers on the functioning of enterprises in the light of methods and instruments ensuring their increased efficiency and competitiveness. The final two articles closing this thematic block present the functioning of enterprises in the light of selected elements of banking.

The functioning of enterprises has always been the subject of my special interests. I dealt with them from the point of view of economic analysis, the efficiency of functioning, the processes of the flow of material and informative streams, the basic component of logistics. In the process of transformation I attach a special importance to the economic and financial situation of the enterprises as the source of their development.

Therefore, I have great satisfaction that the authors of articles presented plenty of interesting problems of the functioning of enterprises, especially in the conditions of the Polish economy.

The content of this thematic block begins with an article by Professor Doctor Habilitated Zbigniew Mikołajewicz from the Opole University, my friend from the same year of studies at the Main School of Planning and Statistics (SGPiS). He presented a synthesis of both successes and failures of the Polish system transformation. It is an interesting contribution to an objective and balanced presentation of the effects of Polish transformation, its successes and failures. The content of this article is also referred to in the subjects of other papers included in other thematic blocks.

The second article was prepared by Professor Doctor Habilitated Jan Szczepański, professor of the Warsaw School of Economy. As he aptly states, the financial processes are omnipresent in the contemporary world, both in the life of physical persons and the managing units – enterprises. I was lucky to make much use of the studies by Professor Szczepański as early as at the beginning of my research way, as he published one of his papers on financing the current assets already in the 1960's. When I was preparing my doctoral dissertation, I had to use a publication discussing financing, so the costs of financing as well. The successive years brought our mutual undertakings, including those that referred to the processes of reforming the economy.

In his article, Professor Szczepański made a deepened characterization of the instruments of the financial system and their effect on the economy of an enterprise. As it usually happens in the Professor's texts, a critical judgment is included of the financial policy, which sometimes cannot balance the proper proportions between the state's needs and the interests of an enterprise.

The following article by two authors, Professor Doctor Habilitated Jan Śliwa and Doctor Sławomir Wymysłowski, the research workers of the Economic Faculty of the University of Warsaw, presents the factors determining the development of an enterprise. The authors, who are experts on

this problem, point to the leading factors lying especially in the sphere of financial mechanisms, deficit of capitals and faulty financing.

I have had very friendly relations with Professor J. Śliwa for years. We received our professor's diplomas in the Belvedere on the same day in June 1980. We have realized a lot of mutual initiatives in the Polish Economic Society.

The text by Professor Doctor Habilitated Piotr Karpuś, the dean of the Economic Faculty, creates a proper point of reference to the following articles discussing various problems of the functioning of enterprises. Professor Piotr Karpuś presented new contemporary conditions of the functioning of enterprises. They become a challenge for the shaping of many years' developmental strategy of an enterprise. The content of the article develops the concept of strategy and its instruments and the stages of building it and using in management. This interesting contribution to the strategy of an enterprise forms broad frameworks for a number of subjects the aim of which is increasing effectiveness of the work of enterprises. Some of these issues found their way to this thematic block.

A few following articles undertake an important subject of methods, instruments and manners of increasing the effectiveness in the functioning of enterprises. Professor Doctor Habilitated Elżbieta Skrzypek, research worker of the Economic Faculty of UMCS, presents the problems of quality costs. Professor E. Skrzypek is one of Polish outstanding specialists for many years dealing with the quality economics. I have the satisfaction of having played a part in the scientific advancement of Professor E. Skrzypek, since I have reviewed a numbers of her research works.

Doctor habilitated Anna Skowronek-Mielczarek, professor of the Warsaw School of Economics prepared an article on controlling in the modern management of enterprises. This text explains both the essence of controlling, its instruments and specific conditions of using it in the activity of enterprises. Skilful utilization of this instrument in management, both operative and strategic, is a significant component of modern management. The author discusses all these issues in a very interesting way.

The following two papers refer to the calculation of costs in an enterprise. Doctor Habilitated Henryk Ronek, head of the Institute of Management and Marketing of UMCS, presented a concept of planning solutions of the costs calculation, pointing to principal solutions, including those that concern modern concepts in this field. On the other hand, Józef Marzec, M.A., author of numerous manuals on calculation of the costs presented the role and place of this calculation in managing an enterprise. A few of his interesting and practically useful publications have appeared, edited by the Polish Scientific Society. The present article is a synthesis of his practical experiences and up-to-date economic knowledge in this sphere.

The problems of financial liquidity of an enterprise are undertaken in the article by Doctor Janusz Narkiewicz, research worker of the Economic Faculty of UMCS. The text explains the essence of liquidity, showing its relations with the capital-property structure of an enterprise. It is an interesting contribution in estimating the financial situation of an enterprise.

The thematic block "The enterprise" is closed by three articles discussing the issues of banking. For enterprises, the banking sector is an especially important partner, the source of outside capitals, participant of financial operations, etc.

Professor Doctor Habilitated Jerzy Węcławski, who has been connected with the Economic Faculty of UMCS since its beginnings, presents the contemporary tendencies in the development of banking systems, both in the global and home dimensions. The reader will find a lot of interesting data characterizing the potential of this sector, its place in the economy as well as the leading developmental tendencies that exert a variety of effects on the functioning of this sector of enterprises.

Doctor habilitated Marian Żukowski, professor of UMCS, discusses the problems of credit risk from the point of view of a commercial bank. Although the subject matter of this article concerns individual clients, a number of judgments and recommendations contained in the article by Professor M. Żukowski can be referred to the managing units – enterprises.

Doctor Stanisław Skrzypek, a banker with many years of experience, with whom I have had very friendly relationships for years, presents the state and chances of using the bank credit as an instrument of animating the economy. The information included in the article allows the reader to take a critical look at the utilization of this instrument in the activity of an enterprise.

The content of the articles, which I have outlined in brief, make a logical chain of problems of the functioning of Polish enterprises.

The thematic block II "Enterprise" is closed with an article by Jerzy Małkowski, D.S., Chairman of the Warsaw Section of the Polish Economic Society, and an employee of the bank sector. I have had friendly relations with Doctor J. Małkowski for 25 years. We worked together as members of a lot of reform groups both in the 1980's and the 1990's. He has been an active member of the Polish Economic Society for years.

In his article, he undertakes a very important subject, discussing the role of the bank as an important link of the market environment of enterprises. The fact that the author fully understands the situation of enterprises as well as the banking practice allowed himth show the interrelations between the bank and the enterprise in economic processes.